

Akershus musikkråd
V/daglig leder Akershus musikkråd

Adv. Ann Helen Aarø
Adv. Nils Christian Nordhus (H)
Adv. Magnus A. Nordhus
Adv. Marit Vik
Adv. flm. Kristine Holden Landheim
Adv. flm. Mads Harlem
Kontorsjef Stian Aarø
Adm. Susanne Lemmingson

Sendes kun pr epost til: jon.olsen@musikk.no

(H: Møterett for Høyesterett)

Oslo, 15. mars 2020

Vår ref: 2020-067

Avvikling av årsmøter i foreninger i forbindelse med coronaviruset

1. Bakgrunn og innholdet i oppdraget

Det vises til oppdrag i e-post av 13.02.2020 fra daglig leder i Akershus musikkråd Jon G. Olsen om å gi en juridisk vurdering av avviklingen av årsmøter i foreninger i forbindelse med coronaviruset. Slik vi forstår oppdraget ønsker Akershus musikkråd en redegjørelse for hvilke regler som foreningene (enten det er lokale, regionale eller nasjonale ledd) skal forholde seg til når de må avvike fra de vedtektsbestemte fristene om avholdelse av årsmøter på grunn av coronaviruset i Norge. I tillegg spør Akershus musikkråd om hvilke muligheter foreningen har til å gjennomføre elektroniske årsmøter.

I punkt 2 presenteres våre anbefalinger. Grunnlagene for disse anbefalingene finnes i punkt 3 (foreningsrettens bakgrunn og rettskilder), punkt 4 (Håndtering av avvik fra vedtektsbestemte frister for avholdelse av årsmøter) og punkt 5 (Gjennomføring av elektroniske årsmøter).

Vi bemerker at spørsmålet som ligger til grunn for oppdraget gjelder ulike foreninger. Det er ikke mulig å gi et generelt svar som vil gjelde for samtlige foreninger, da svaret blant annet vil avhenge av den enkelte forenings vedtekter. Vi bemerker videre at vi ikke har mottatt vedtektene for hver enkelt forening, men at vi naturligvis gjerne bistår – skriftlig eller muntlig - i en nærmere vurdering for konkrete foreninger.

2. Anbefalinger om gjennomføring av årsmøtet ved avvik fra foreningens vedtekter

Det er det sittende styret som har ansvaret for å arrangere årsmøtet, om ikke annet er bestemt i vedtektene. Som vi vil utdype nærmere i de neste punktene, bør styret gjøre følgende vurderinger hvis årsmøtet ikke lar seg gjennomføre i henhold til foreningens vedtekter på grunn av coronaviruset:

- Det vil i utgangspunktet være mulig å gjennomføre årsmøtet elektronisk om ikke annet følger av vedtektene. Dette forutsetter at medlemmene både har tilgang til nødvendige tekniske hjelpemidler og at medlemmene har de nødvendige forutsetningene for å bruke disse løsningene. De tekniske løsningene må gi muligheter for tale- og stemmerett i samsvar med foreningens vedtekter.

Postadresse

Fridtjof Nansens plass 9
0160 OSLO
Org nr: 999 201 857

Kontaktopplysninger

post@nordhus-aaro.no/fax: 22 41 63 19
Adv. Aarø tlf.nr: 958 83 382
Adv. Nordhus tlf.nr: 959 25 325

Annet

Driftskonto: 2470.27.96179
Klientkonto: 2470.27.96195
Medlemmer av Den norske advokatforening

- Det er ikke vanlig i norsk foreningsrett å stille krav til antall fremmøte for at årsmøtet skal være beslutningsdyktige. Det må likevel stilles et krav om at årsmøtet anses representativt for foreningens medlemmer for at det skal kunne gjennomføres.
- Hvis styret konkluderer med at årsmøtet kan avvikles elektronisk, skal innkallingen og agenda være i henhold til foreningens vedtekter. Det er viktig at det elektroniske årsmøtet godkjenner innkallingen ved alminnelig flertall.
- Hvis styret mener at det ikke er forsvarlig å avholde årsmøtet elektronisk, vil styret fortsette inntil nytt årsmøte kan avholdes.
- Hvis styret ikke er vedtaksført, bør det primært avholdes elektronisk årsmøte. Om elektronisk årsmøte ikke er mulig, kan styret supplere seg selv inntil nytt årsmøte er avholdt.

3. Kort om innholdet i foreningsretten

3.1 Kort om definisjonen av foreninger

Oppdraget gjelder foreninger. Det finnes ikke noen klar definisjon av foreninger i Norge. Det nærmere innholdet i foreningsbegrepet kan også variere utfra formålet. Det som imidlertid kjennetegner en forening i Norge, er at det ikke er noen spesielle formkrav.

For å kunne snakke om en forening må det likevel i henhold til sammenslutningsbegrepet i norsk rett være snakk om flere personer eller andre rettssubjekter som utøver en virksomhet rettet mot et felles formål. Dette formålet kan både være økonomisk og ikke-økonomisk. Veldig mange foreninger i Norge vil også basere seg på frivillighet og ha ideelle-formål (ikke-økonomiske formål). Det stilles ikke formaliserte krav til medlemskapet i en forening som f.eks. betaling av kontingent. Det er likevel en forutsetning at medlemskapet gir visse rettigheter og plikter i sammenslutning som å kunne avgi stemmer og uttale seg i foreningens øverste organer. I tillegg gjelder et krav om at virksomheten har et visst omfang, varighet samt at det er snakk om en integrert virksomhet og ikke bare om gruppe personer som avtaler å gjennomføre en enkelt aktivitet.

For at man skal snakke om en forening i Norge er det derfor ikke noe krav om et visst antall medlemmer, etablering av styrende organer, vedtagelse av vedtekter eller annet formelt stiftelsesgrunnlag. Det vanlige er likevel at foreninger etableres ved at en gruppe personer velger å holde et årsmøte (kalles ofte også medlemsmøte eller generalforsamling) som vedtar vedtekter og som velger et styre som er det utøvende organet i foreningen mellom årsmøtene.

I det følgende legger vi til grunn at Akershus musikkråd og de foreninger som dette oppdraget gjelder er å anse som foreninger i norsk rett. Dette må naturligvis likevel bero på en konkret vurdering av forholdene knyttet til hver enkelt «forening».

3.2 Kort om foreningsrettens rettskilder

Ved løsningen av foreningsrettslige spørsmål er foreningens vedtekter det mest sentrale stedet å finne svaret. Vedtektene vil også stå over andre deklarasjoniske (fravikelige) lover, men ikke preseptorisk (ufravikelig) lovgivning og vedtak fattet av myndighetene, se punkt 4. Eksempler på deklarasjonisk lovgivning innenfor foreningsretten vil blant annet være aksjeloven og forvaltningsloven.

I vedtektene finnes det ofte bestemmelser om både foreningens formål, medlemmenes rettigheter, de ulike organene (typisk styret) i foreningen og gjennomføringen av foreningens årsmøte. Foreninger som er del av en større sammenslutning (typiske landsforeninger) vil også være bundet av de overordnede organene sine vedtekter.

Det finnes ikke en særskilt lov som regulerer foreninger i Norge. Hvor vedtektene ikke gir svaret på de foreningsrettslige spørsmålene, kan det imidlertid være relevant å se hen til reglene i selskapsretten og stiftelsesretten som også er en del av sammenslutningenes rett i Norge.

Andre viktige rettskilder ved avgjørelser av foreningsrettslige spørsmål er det som kalles for foreningspraksis. Dette er interne retningslinjer for faktisk adferd i foreningen. Dette kan både være praksis i den enkelte forening, men også praksis som gjelder for et større antall foreninger av samme type eller med samme formål. Denne foreningspraksis vil også ofte bygge på reelle hensyn eller sunn fornuft.

I mangel av skrevne rettsregler om foreningsretten er mye av foreningspraksisen blitt fulgt av foreningene i den tro at de er bindene for foreningene. Dette kalles for foreningsrettslige prinsipper. De mest sentrale foreningsrettslige prinsippene i denne utredningen er:

1. **Foreningsdemokratiprinsippet.** I dette ligger det at det er medlemmene som er «eierne» av foreningen og som har rett og plikt til å utøve sitt eierskap gjennom årsmøtene som skal være det høyeste organet i foreningen. Selv om en forening ofte har andre organer som står for den utøvende makt, skal deres myndighet kun utøves på bakgrunn av fullmakter som er gitt av medlemmene gjennom vedtak på årsmøtet. Disse organene kan heller ikke utøve myndighet som er i strid med foreningens formål.
2. **Flertallsbeslutninger.** I dette ligger at foreningene fatter sine beslutninger ved alminnelige flertall. Dette gjelder både i foreningens styre og på årsmøtene. Et unntak er likevel ved vedtektsendringer hvor det er vanlig å kreve 2/3 flertall på årsmøtet.
4. Håndtering av avvik fra vedtektsbestemte frister for avholdelse av årsmøter

Mens en forening er forpliktet til å følge foreningens vedtekter, må de likevel slik det kommer frem av punkt 3.2 rette seg etter preseptoriske (ufravikelige) lover og vedtak fattet av sentrale og lokale myndigheter. Også foreninger er derfor forpliktet til å følge de pålegg som kommer fra myndighetene i forbindelse med coronaviruset i Norge og som blant annet innebærer at det ikke er mulig å gjennomføre ordinære årsmøter i foreningene.

Av foreningsretten følger det at det er styret i foreningene, dersom ikke annet er bestemt, som har ansvaret for både å lede foreningen mellom årsmøtene samt innkalle til nytt årsmøte. Dette innebærer en plikt til å drifte foreningen etter beste evne i samsvar med dens vedtekter og foreningsretten ellers, samt å ta nødvendige beslutninger på foreningens vegne, herunder å vedta hvordan foreningen skal forholde seg i den pågående coronasituasjonen. Dette ansvaret omfatter også en plikt for styret til å avklare hvordan foreningen skal håndtere årets årsmøte. I dette punktet redegjøres det for hvordan styret i foreningen som på grunn av coronaviruset har utsatt sine årsmøter i strid med sine vedtekter, skal driftes inntil nytt årsmøte kan avholdes.

I enkelte tilfeller kan slike situasjoner være regulert i vedtektene ved at f.eks. styret blir sittende inntil nytt årsmøte kan avholdes. Som nevnt i punkt 3 vil dette i så fall være førende for foreningens fortsatte virksomhet.

Hvor vedtektene ikke regulerer dette, er det naturlig å se hen til foreningspraksis. Om det skulle finnes noe lokal praksis for dette, eventuell praksis innenfor foreninger som driver med lignende virksomhet, vil det være naturlig å legge denne til grunn. Etter at coronaviruset har begynt å spre seg i Norge er det flere eksempler på at foreninger har måtte utsette sine årsmøter. I disse tilfellene er det de sittende styrene i foreningene som har fortsatt i sine verv inntil videre. En slik praksis er naturlig ettersom det er det sittende styret som er det øverste organet mellom årsmøtene og som derfor også må ha et ansvar for å utføre disse vervene inntil nytt årsmøte velger et nytt styre.

Ifølge foreningsdemokratiprinsippet kan imidlertid ikke dette styret sitte lengre enn det som er nødvendig for å kunne gjennomføre årsmøte hvor nytt styre kan velges. Eksempelvis mener vi at når sentrale og lokale myndigheter mener at det igjen er forsvarlig å avholde årsmøter i foreninger, er styret forpliktet til å gjennomføre dette så fort det er praktisk mulig og innenfor de rammer som er satt i foreningens vedtekter. Om et styre velger å utsette årsmøtet til året etter må dette i så fall være godt begrunnet ut fra f.eks. foreningens økonomiske situasjon eller andre spesielle omstendigheter i den enkelte forening. Det er vanskelig å se for seg at en slik utsettelse av årsmøtet vil være naturlig for andre enn nasjonale foreninger. For lokale og distriktvise foreninger må det i så fall foreligge tunge argumenter hos den enkelte forening for at de skal kunne utsette årsmøtet helt til 2021. I nasjonale foreninger kan det f.eks. tenkes at det vil være mest økonomisk forsvarlig å avvente gjennomføringen av årsmøte til andre sentrale samlinger som er planlagt i foreningen. Dette må ut fra de konkrete omstendighetene sies å være innenfor foreningsretten.

En problemstilling som kan oppstå ved at foreningen årsmøte utsettes, er at deler av styret trekker seg. Hvis styret fortsatt er vedtaksført i henhold til foreningens vedtekter, vil styret kunne drives videre. Om styret ikke skulle være vedtaksføre, vil gjennomføring av elektroniske valg være en mulighet, jf. nærmere i punkt 5. Hvis dette ikke er mulig, må det sittende styret kunne supplere seg selv. For å ivareta foreningsdemokratiprinsippet er det i så fall viktig at årsmøtet med nytt valg av styret skjer så fort dette er praktisk mulig å få til i foreningen. Slike suppleringsvalg av styret stiller også krav til at de gjenværende styremedlemmene ikke har egen interesse i de valgene som gjennomføres.

5. Gjennomføring av elektroniske årsmøter

I den grad bruken av elektroniske årsmøter er regulert, eventuelt særskilt forbudt i foreningens vedtekter vil dette være førende for det sittende styret. Om dette ikke er regulert i vedtektene eller det ikke foreligger noen klar praksis eller føringer i foreningen om at dette ikke kan gjøres, er det vår vurdering at det er mulig for styret å åpne for elektroniske årsmøter. Dette forutsetter imidlertid at man klarer å ivareta medlemmenes rettigheter etter vedtektene ved elektronisk gjennomføring. Hvor styret mener det er mulig å gjennomføre elektroniske årsmøter er det viktig at dette gjøres som et styrevedtak hvor det synliggjøres hvordan man har tenkt til å ivareta medlemmenes rettigheter.

En forutsetning vil da være at det er mulig for foreningens medlemmer å faktisk delta på møtet. I dette ligger både et krav til at medlemmene har den nødvendige teknologien tilgjengelig og at de har de nødvendige forutsetningene for å kunne ta dette i bruk. Medlemmer må også ha tale- og

stemmerett i samsvar med foreningenes vedtekter. Om dette ikke er tilfellet, mener vi at den beste løsningen vil være at det sittende styret fortsetter i sine verv inntil nytt årsmøte kan gjennomføres, jf. punkt 4.

Hvis en forening derimot må foreta et suppleringsvalg for å ha et vedtaksført styre, vil det antageligvis være mer demokratisk å gjøre dette elektronisk enn at det sittende styret supplerer seg selv. Dette må antageligvis også gjelde selv om ikke et representativt utvalg av medlemmene i foreningen har anledning til å delta på et dette elektroniske årsmøte. Her må det likevel gjøres en konkret vurdering.

Et annet krav til gjennomføringen av elektroniske årsmøter er at deltagerne på det elektroniske årsmøtet godkjenner innkallingen.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet Nordhus & Aarø

Mads Harlem
Advokatfullmektig